
ПРОГЛААС

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“

кн. 2, 2011 (год. XX), ISSN 0861–7902

КНИГА ЗА НЕБЕСНИТЕ ПОКРОВИТЕЛИ НА КИЕВСКА РУСИЯ

Верещагина Н. В. *Климент Римский – небесный покровитель Киевской Руси.* Одесса: „Астропринт“, 2011, 160 стр.

Добър плод на многолетни изследователски издирвания е приносната монография на Надя В'ячеславна Верещагина за св. Климент Римски, църковен глава на Рим, ученик на св. апостоли Петър и Павел. Несъмнен жител на духовния наднебесен град Йерусалим, св. Климент Римски заедно със св. Николай Мирликийски по достойнство са прославени за небесни покровители на Киевска Русия от нейната неофитска епоха, свързана с покръстителя св. Владимир-Василий, титулуван за каган в прочутото „Слово за Закона и Благодатта“, приписвано на Иларион, митрополит Киевски (Вж.: **Кенанов, Д.** Славянска метафрастика (с приложение на Житие за св. Сава Сръбски), ИК „ЖАНЕТ-45“, Изд. „ПИК“, Пловдив – Велико Търново, 2002, 66–68.).

Основателно и многостранно в началото се разглежда проблематиката за „светите мощи и реликви в църковния и светския живот на средновековното общество“. Изяснено е значението на понятието „мощи на светии“ и недопустимостта на прилагането на понятието „тленни останки“ или „останки“, когато става дума за телата на отишлите си от този свят светии. През IX–X в. в България св. Климент Охридски написва „Похвално слово за св. Константин-Кирил Философ“ и в него обосновава значението на понятието *мощи* – независимо дали са тленни или нетленни. Славянският първоучител, създателят на славянската писменост Кирил е живял неотклонно в ангелска чистота и затова неговото тяло е пречисто, то става облажавано вместилище на Благодатта (вж. каскадата от облажавания в заключението на вдъхновеното похвално

слово). Н. В. Верещагина се основава на неизвестни или малко известни светоотечески свидетелства за изключителното духовно значение на св. Кръст, св. мощи, св. икони и ред други свещени реликви в литургическия живот на Православието.

Разделът „Извори на славянската почит към свещеномъченик Климент Римски” е разработен също с висока изследователска отговорност. Проследена е книжовната дейност на св. Климент Римски, изведени са неговите непреходни заслуги в устройството и ръководството на Христовата Църква. Откривател на мощите в Херсон е св. Константин-Кирил Философ, който заедно с брат си св. Методий и група техни ученици взема мощите и ги пренася в Рим, където на 14 февруари 869 г. създателят на славянската писменост завършва земния си път. Папа Адриан II разрешава славяноезичното богослужение, ръкополага славянски свещеници и сигурно дава името Климент на един от Кирило-Методиевите ученици, който създава в България Охридската книжовна школа и е сред първите български епископи. Методий е ръкоположен от папа Адриан II за епископ на Панония и е назначен за архиепископ на Срем.

„Княз Владимир и изграждането на киеворуската култура” е поредният раздел в книгата, където се оценяват личностните покръстителски заслуги на киевския владетел, развитието на историческата памет за него, църковната почит и историята на мощите му. Княз Владимир-Василий приема кръщение в Херсон и оттам в Киев пренася християнски реликви според Корсунската легенда. В този случай типологично се спазва традиция, положена от равноапостолния император Константин Велики, който започва да събира християнски светини в новата столица – Нови Рим (Константинопол, Цариград). Киевският покръстител сигурно следва по-близък по време пример – първостроителната църковна дейност на българския си предшественик св. княз Борис-Михаил. Същите поведенчески примери ще следват и обновителите на българската държавност от края на XII век – владетелите от търновската Асенева династия. Те ще пренесат в новата престолнина Търновград мощите на св. Иван Рилски, еп. Иларион Мъгленски, еп. Йоан Поливотски, св. Филотея Темнишка, св. Михаил Воин Българин, св. Петка Епиватска (Търновска).

Материалното изражение на Владимировото християнско първостроителство е каменната църква „Пресвета Богородица”, известна и с названието си Десетинна църква. Тя действително се превръща в „са-

крално-мемориален център на държавата” (по наслова на поредния раздел) и разпространител на патроналната почит към св. Климент Римски и св. Николай Мирликийски. Естествено продължение на тематичната насока са последните две глави: „Св. Климент в киевската духовна традиция”, „Общодържавният патронален култ към светителите Климент и Николай”. Културологическият подход позволява на Н. В. Верещагина да събере, критически да обобщи богати изследователски материали и да стигне до верни изследователски прозрения. Приложена е библиография, която е доказателство за системна научна работа, която отразява съвременното равнище в областта на славистиката и културологията.

Трудът на Н. В. Верещагина е действителен, талантлив израз на дълготрайна изследователска любов към духовното и материалното наследство на Киевска Русия. Книгата е основа за нови научни проекти за изучаване на православната култура, тя може с успех да бъде използвана в университетски семинари за православната книжовност, агиология и агиография, иконография и църковна архитектура.

Димитър Кенанов